

Totaliter Bir Rejim Tahayyülü Olarak George Orwell'in *Hayvan Çiftliği*: Bir Karakter Analizi

Fatih Yıldız*

Öz

Totaliter rejim, geçmişte kalan bir nostalji değildir. Modern insanın özgürlükle olan gerilimli ilişkisinden kaynaklı olarak, varlığını sürekli hissettiren siyasal bir anlayıştır. Totaliter rejim üzerine eleştirilerini dile getiren düşünürlerin ortak görüşü, totaliterlik insanın kendi aklını ve ahlakını kesin bir şekilde devlete devretmesidir. Özgürlük anlayışı ise totaliter rejimin vermiş olduğu ödevlerin (görevleri) eksiksiz bir biçimde yerine getirilmesidir. Totaliter rejim eleştirisi, sadece bir siyasal sistem eleştirisi değil, aynı zamanda modern insanın ruh halinin eleştirisidir. Bu ruh halini George Orwell, *Hayvan Çiftliği* eserinde en ince ayrıntısına kadar incelemiş, totaliter rejime nasıl geçildiğini, eserdeki karakterler üzerinden anlatmıştır. *Hayvan Çiftliği*'ndeki karakterler, ana (yönetenler) ve yan (yönetilenler) olarak iki grupta toplanmaktadır. Ana karakterler, lider ve yönetici kadro olarak Old Major, Snowball, Napoleon ve Squaler'dir. Yan karakterler ise Boxer, Mollie, Mr. Jones, Benjamin, Clover, Muriel, Moses ve Napoleon himayesindeki köpeklerdir. Orwell her bir mekânı ve olayı da ayrı bir karakter olarak ele almıştır.

Anahtar Kavramlar: Totaliter Rejim, George Orwell, *Hayvan Çiftliği*, Sosyalizm, Karl Marx, Leon Trotsky, Josef Stalin.

Animal Farm by George Orwell as a Totalitarian Regime: A Character Analysis

Abstract

A totalitarian regime is not a nostalgia left in the past. It is a political understanding that constantly makes its presence felt, stemming from the tense relationship of modern man with freedom. The common view of thinkers who express their criticisms of the totalitarian regimes is that totalitarianism is the absolute transfer of a person's own reason and morality to the state. The understanding of freedom, on the other hand, is the complete fulfillment of the duties assigned by the totalitarian regime. Criticism of totalitarian regimes is not only a critique of a political system, but also a critique of the state of mind of modern humans. This state of mind was examined in the finest detail by George Orwell in his work *Animal Farm*, where he explained how a transition to a totalitarian regime occurs through the characters in the book. The characters in *Animal Farm* are divided into two groups as main (the rulers) and secondary (the ruled). The main characters, as the leader and governing cadre, are Old Major, Snowball, Napoleon, and Squealer. The secondary characters are Boxer, Mollie, Mr. Jones, Benjamin, Clover, Muriel, Moses, and the dogs under Napoleon's protection. Orwell also treats each setting and event as a separate character.

Keywords: Totalitarian Regime, George Orwell, Animal Farm, Socialism, Karl Marx, Leon Trotsky, Josef Stalin.

*Dr., | Polis Akademisi, Sivas PMYO | fatih.yildiz29@pa.edu.tr
ORCID: 0000-0002-5730-2080 | DOI: 10.36484/liberal.1832001
Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 31, Sayı 122, 2026, ss.187-214.
Gönderim Tarihi: 28 Kasım 2025 | Kabul Tarihi: 18 Mayıs 2026
Yayınlanma Tarihi: 10 Haziran 2026
dergipark.org.tr/tr/pub/liberal | ISSN: 1300-8781 | e-ISSN: 2667-6486

Giriş

George Orwell'ın 1945 yılında yayımlanan *Hayvan Çiftliği* eseri, totaliter bir yönetim eleştirisi olarak kabul edilir. Orwell, başta *Hayvan Çiftliği* ve 1984 olmak üzere hemen hemen tüm eserlerinde yer ve zaman gözetmeksizin idealize edilen yönetim biçimlerinin, totaliter bir yönetim anlayışına dönüştüğünü anlatır. İdeal düzen fikrinin niçin olmaması gerektiğini ve bu fikrin uygulanması halinde insanların totaliter anlayış içinde nasıl birer nesne haline geleceğini, *Hayvan Çiftliği*'nde ayrıntılı bir şekilde kurguladığı karakterlerle ve bu karakterlerin eylemleri üzerinden anlatmaktadır.

Orwell *Hayvan Çiftliği*'nde düzeni temsil eden insan karakterlerine yer verirken, temel kurgusunu çiftlik hayvanları üzerinden yapmaktadır. Domuzlar temel karakter; insanlar, köpekler, atlar ve kanatlı hayvanlar da eserin yardımcı karakterleridir. Orwell, sadece hayvanları ve insanları değil yerleşim yerlerini (çiftlikler) ve yaşanan olayları da karakterize etmiştir. Bir kez bile sosyalizm kavramını, Marx'ın, Trotsky'nin ve Stalin'nin isimlerini ve hatta Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni kullanmadan, pratikte sosyalist yönetimin getirmiş olduğu totaliter bir düzen eleştirisi yapar. Yaşadığı dönem itibarıyla sosyalist bir toplum düzeninden komünist bir toplum düzenine geçemeyen (geçmek istemeyen) ve giderek daha otoriter bir yönetim biçimine evirilen Sovyetler Birliği'ni, *Hayvan Çiftliği* analogisiyle anlatır.

Eserin ana karakterlerinden olan teorisyen Old Major, Karl Marx'a; lider Snowball, Trotsky'e; Napoleon, Stalin'e; söylemleri sürekli manipülasyona dönüştüren Squealer da propagandanın işlevselliğine karşılık gelir.¹ Yan karakter olan tüm hayvanların, gerçek hayatta karşılıkları vardır. Boxer, proletaryayı; Moses, kiliseyi; Molie, beyaz yakalı işçileri; Muriel, yöneticileri eleştirecek düzeyde olan işçi kesimini; yönetici kadroyu oluşturan domuzlar, parti örgütünü ve bürokratik sınıfı; Napoleon'u koruyan köpekler, Sovyet Gizli Servisini (KGB'yi); fareler ve tavşanlar, Menşevik hareketini simgeler. Eserdeki insan karakterler olan Mr. Jones ve Fredericks, Çar II. Nikolay'a ve Hitler'e karşılık gelir. Orwell aynı zamanda her bir mekânı ve olayı da karakterize eder. Hayvan Çiftliğini SSCB'ye, Foxwood Çiftliğini İngiltere'ye, Pichfield Çiftliğini ise Almanya'ya benzetir. Hayvanların yaptığı değirmen, Rus endüstrisindeki gelişmelerdir. Çiftlik hayvanları ve insanlar arasındaki savaşta yıkılan bu değirmen, beşer yıllık kalkınma planlarının başarısızlığıdır (Beyaz Perde, 2020).

1 Squealer, İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasına neden olan Nazi Almanya'sının Führeri olan Hitler'in Propaganda Bakanı, Joseph Goebbels'i de animatmaktadır.

Totaliter Rejim

Totaliter rejim, modern bir yönetim biçimidir. İnsanın siyasi, ahlaki ve varoluşsal boyutlarıyla ilgilenir. Devlet, toplum ve birey ilişkisi temelinde totaliter rejim, siyasi açıdan bireyin tümüyle devlete bağımlı yaşamasını, felsefi boyutta bireyin varoluşunu devlete borçlu olduğunu, sosyolojik anlamda özel ve kamusal alanı olmayan toplumu devletin her alanda baskılaması ve özel bir yaşam biçimi sunmamasını, psikolojik yönüyle korku duygusunun işlevsel bir şekilde kullanılmasıyla insanların lidere koşulsuz itaatini sağlamasını ve tarihsel olarak resmi ideolojinin sunmuş olduğu tarih bilincinin kabulü üzerinde durmaktadır. Arendt'e göre totaliter rejim, modern çağın belirli sosyo-politik ve entelektüel süreçlerinden doğmuştur (Arendt, 2014: 80-81). Kitle toplumunun yükselişi, bireyselliğin çözülmesi, ideolojinin mutlaklaştırılması ve yöneticilerin kitleleri atomize ederek tamamen kontrol altına alması, bu sürecin belirgin yönüdür. Totaliter rejim, korku unsurunun örgütlenmiş biçimidir. Korku unsuru, rejimin varlık sebebidir (Arendt, 2014: 296). Totaliter rejim, insanın tüm özelliklerini devlet için ve devlet içinde yok ederek, muhalif seslerin çıkmasını engelleyen resmi bir ideolojinin zoraki kabul ettirilmesidir. Devlet, kitle partisinin lideri tarafından yönetilir. Oligarşik şekilde düzenlenen parti teşkilatından güç alan lider, partiyi sürekli denetler. Muhalif grupların oluşması durumunda, rejim düşmanı ilan edilen farklı görüşler sindirilir. Sadece rejim düşmanlarına karşı değil, keyfi olarak seçilmiş başka sınıflara karşı kullanılan yıldırıcı bir polis denetimi aktif olarak çalışır. Totaliterliğe götüren şey yalnızca belirli bir hükümet biçimi ya da parti yönetimi değildir. Bunu partilerin, gazetelerin, "karşı-denge güçleri"nin vb. bir çoğulculuğu ile bağdaşabilir olan belirli bir üretim ve dağıtım dizgesi de yapabilir (Marcuse, 2010: 20) Partinin tekelinde olan basın, radyo, sinema gibi kitle iletişim araçlarıyla yapılan propaganda faaliyetlerinin manipülasyona dönüştürülmesi nedeniyle, insanlar totaliter devlete karşı gelememektedir. Silahlı kuvvetler kullanılarak, totaliter yapının devamlılığı sağlanır. Ayrıca bürokrasideki tam denetim iktisadi yaşamı da kapsayarak, insanların ekonomik faaliyetleri sürekli olarak denetimden geçer (Friedrich ve Brzezinski, 1964: 13-14). Louise Athusser'e göre totaliter bir anlayışı barındıran Marksist teoride, devlet tarafından verilen ödevlerin, insanların yapmasını sağlayan baskı ve ideolojik aygıtlar vardır. Baskı aygıtları hükümet, yönetim, polis, mahkeme, ordu, hapishane gibi kurumlar olup devletin zor kullanmasına yarayan aygıtlardır. İdeolojik aygıtlar ise din, aile, okul, hukuk, siyasi partiler, sendika, edebiyat, güzel sanatlar, basın, radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarıdır (Althusser, 2002, 32-34). Bunların her biri, insanları sürekli kontrol eden aygıtlardır.

Karl Popper, totaliter rejimi kapalı toplum olarak tanımlar. Popper'a göre, bir siyasal yapının açık veya kapalı olduğunu belirleyen iki temel ilke vardır. İlki, devletin görev ve maksadının yurttaşların özgürlüklerini korumasıdır. İkincisi, genel bütüncülük ile bireyin görev ve maksadının devletin istikrarını sağlamak ve kuvvetlendirmektir (Popper, 1967: 101). Popper totaliter düşüncenin felsefi kökenlerini, Platon'dan Hegel'e ve Marx'a kadar uzanan tarihin zorunlu doğrultuda ilerlediğini ve bu doğrultunun bilimsel olarak keşfedilebileceğini varsaydığı bir "tarihselcilik" geleneğinde görmektedir. Popper, siyasal olarak tarihselcilik anlayışı ile geleceği öngören elit bir grubun kendi varlığını meşrulaştırdığını belirtmektedir. Totaliterliğin entelektüel temeli, toplumun kendi özgürlüğünden vazgeçerek "tarihsel bir zorunluluğa" boyun eğmesidir. Bu tarihsel zorunluluk, totaliter rejimi tesis eden liderlerin genel eğilimidir (Popper, 1967). Popper'ın yaklaşımı ile Arendt'in totaliter rejimin kaynağı hakkındaki düşüncelerinde farklılıklar vardır. Arendt totaliterliğin kaynağını ideolojinin kendisinde değil, modern insanın yalnızlaşmasında bulur. Popper ise totaliterliği belirli bir düşünce biçiminin (tarihsel zorunluluk inancının) bir sonucu olarak görüldüğü şeklinde yorumlar. Her iki düşünürün yorumu farklı olsa da insanın özgürlüğüyle dünya arasındaki ilişkinin bozulduğunda hemfikirdirler. Raymond Aron totaliter rejimi, liberal demokrasinin karşıtı olarak konumlandırır. Totaliter rejim, bireyin siyasal, sosyal, ekonomik ve manevi bağımsızlığını kesin bir şekilde ortadan kaldırmakla kalmaz, tüm toplumsal yapıyı devletin organik bir uzantısı durumuna getirir. Aron'a göre demokrasi çoğulculuğu ve eleştiri kültürünü kurumsallaştırmaktadır. Totaliter rejim ise tek bir lider etrafında, tek bir hakikate ve tek bir görüşe indirgenmiş düzen tesis edip, bu düzenin devamlılığını sürdürmektedir. Dünyayı tek bir ideolojik mercekten bakmaya zorlayan siyasal sistemdir (Aron, 2011).

Friedrich ve Brzezinski, totaliter rejimi sistematik bir biçimde açıklarlar. Onlara göre bir rejimin totaliter olarak nitelendirilebilmesi için *altı temel unsurun* bir arada bulunması gerekir. Bunlar; kapsayıcı bir ideoloji, tek bir kitlesel parti, terörist bir polis gücü, iletişim araçlarının tekel altında tutulması, ekonomik yaşamın merkezî denetimi ve silahlı kuvvetlerin rejime tam bağımlılığıdır. Bu unsurlar, totaliter rejimin yalnızca siyasal değil, toplumsal ve ekonomik alanlarda da mutlak bir hâkimiyet kurduğunu gösterir. Friedrich ve Brzezinski'ye göre totaliter rejim, modern teknolojinin despotizme hizmet ettiği bir çağın ürünüdür. Teknoloji, propaganda, gözetim ve ideolojik eğitim yoluyla bireylerin bilinçleri üzerinde tam bir kontrol sağlar (Friedrich ve Brzezinski, 1964: 22). Böylelikle totaliter rejim, 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde belirir, özellikle Hitler Almanya'sı, Mussolini İtalya'sı ve Stalin Rusya'sında²

2 "Nazi totalitarizmi, ancak yavaş yavaş seçkin oluşumların tahakkümüne girmiş bir kitle örgütlenmesiyle

uygulanan yönetim tarzının niteliğini belirlemek için kullanılır. Faşist ve sosyalist diktatörlük yönetim biçimleri, totaliter rejimler olarak kabul edilmektedir. Totaliter rejim tek adam yönetimi olan tiranlık ve otoriterlik biçimlerinden ayrılarak, insanın iç dünyasına kadar nüfuz etmeyi amaçlayıp bireyi devlet içinde tamamıyla eritip bütünleştiren siyasal bir düzenin karşılığıdır. Totaliter rejimde, farklı düşünceler dile getirilemez. Çünkü çokçuluğa (farklılıklara/plüralizme) karşı, tekçiliği savunan rejimdir (Kamenka, 1992:629-630). Totaliter rejim, bu farklılıklara karşı teklığın selameti için kesin inançlılığı bünyesinde taşımaktadır. Tercihleri ortadan kaldırır, insanı kendi kendine bırakmaz ve ne kadar zorbaca olursa olsun özgürlüğü kısıtlamayı amaçlar (Arendt, 2014: 193). Özgürlük anlayışı, sistem içindeki ödevleri yerine getirmektir. Ödevler, düzen içerisinde insanların ne yapıp ne yapmayacaklarını belirten kurallardır. Düzenin sürekliliğini sağlamak için teyakkuz halinde tutup özgürlüklerini kısıtladığı insanlar başta olmak üzere, her şeyi kontrol etmek için kendisini güçlü kılmak zorundadır. Toplum içinde tüm muhalifler, rejim için tehlikeli birer düşmandır. Önce asimile edilmeli, eğer bu yapılamaz ise yok edilmesi gerekir. Toplumun kontrol edilmesi, rejimin temel görevidir. Çünkü totaliter rejim, bütüncül bir insan ve toplum anlayışına dayanır (Linz, 1984: 34). Bütüncülük, bireyin kimliğini tamamen pasifleştirme işlevi gördüğü için birey ile toplum (kitle) arasında gerilimli bir hat oluşturur. Arendt, kitle toplumunu tanımlarken, bireyselliğini yitirmiş insanlardan oluştuğunu belirtmektedir. Bu insanlar yalnızca bütünün bir parçası olarak var olurlar ve kendi eylemlerinin ne olduğunu konusunda herhangi bir fikre sahip değildirler. Totaliter rejim, bu atomize olmuş bireyleri kendi ideolojisi etrafında yeniden yoğurup birleştirmektedir. Fakat bu birleşme özgür bir dayanışmadan doğan bir birleşme değil, zorunlu bir uyumdur. Bu nedenle kitleler rastgele siyasal eylemler yerine, merkezi emirlerin (lideri sözlerinin) tekrarıyla kendilerine yaşam alanı bulurlar. Böylece ortak bir eylem alanı oluşur (Arendt, 2014: 166).

Totaliter rejimde, teorinin uygulamaya dönüştüğü andan itibaren, kişisel çıkar konusu söz konusu oluyor. Teoride, hakim sınıf olan burjuvazinin kendi çıkarı için oluşturduğu tüm kurumları, devrim sonrasında proletarya diktatörlüğü iktidarı devralacaktır. Proletarya diktatörlüğü, burjuvazinin tüm kurumlarını ortadan kaldırdıktan sonra kurumlar işlevini kaybedecek ve devlet kendiliğinden sönmünecektir. Fakat pratikte bu durum hiçbir zaman gerçekleşmemiştir. Sovyetler Birliği örneğinde olduğu gibi proletarya diktatörlüğünün sürekliliği söz konusudur. Buradan hareketle Orwell'in distopyasının

başlamıştı; hâlbuki Bolşevikler seçkin oluşumlarla başlamış ve kitleleri bunlara göre örgütlemişlerdi. Her iki durumda da sonuç aynı oldu." (Arendt, 2014: 154-155)

da bahsedildiği partinin söylemleri (teorisi), totaliter anlayışın yansımalarını oluşturur (Orwell, 2019). Bu anlayış, propagandanın manipülasyona dönüştürülmesi aracılığıyla yapılmaktadır. Propaganda, yalnızca kitleleri manipüle etme aracı değil, dünyayı yeniden inşa etme eylemidir. Rejim, toplumsal belleği yani geçmişini siler ve kendilerinin kurguladıkları tarihi yeniden yazar. Böylece teori ile pratik arasındaki ilişki kopar. Eric Voegelin, totaliter rejimlerin köklerini modern dönemdeki “imanın sekülerleşmesi” sürecine dayandırır. Özellikle modern dönemde dinlerin yerine ikame olan ideolojilerin özellikle Marksizm ve modern dönemde yaygınlaşan pozitivizm ile aşkın bir düzen fikri yitirilip insanın kurtuluşunu dünyevi bir plana indirgemesi nedeniyle gnostik bir siyasal bilincin ortaya çıkmış olduğunu belirtir. Totaliter rejimler bu gnostik bilinçten beslenir. İnsanın ve toplumun mükemmelleştirilebileceğine dair sahte bir inancı siyasal programa dönüştürür. Voegelin’e göre totaliter ideolojiler, Tanrı’nın yerini devletin aldığı, insanın kendi kendisini tanrılaştırdığı bir “imanın bozulmuş biçimi”dir (Voegelin, 2022: 132-133).

Totaliter rejim, toplumsal düzeni bütünüyle reddetme üzerine kurulu bir anlayıştır. Bu anlayış bir ütopya sunmakla birlikte, kurulan düzen bir distopya haline gelir. Düzen kurma konusunda, toplumun mobilize edilerek rejimin amaçları doğrultusunda dönüştürülmesi temel amaçtır. Durağan bir yapı, rejim için tehlikelidir. Friedrich ve Brzezinski’ye göre totaliter rejimin devamlılığını sağlayan temel unsur, sürekli hareket halinde bir ideolojik dinamizmdir. Bu nedenle durağan bir statüko karşısında, sürekli devrim hali bir seçenek değil zorunluluktur (Friedrich ve Brzezinski, 1964: 41). Totaliter rejim, insanları hiçbir boşluk bırakmaksızın şekillendirerek düzene uygun vatandaşlar yaratma anlayışını sürekli devrim yoluyla yapar. Sürekli devrim, geçmiş düzenin kurumlarının yıkılarak totaliter sistemin işleyişi için yeni kurumların yaratılma sürecidir. Max Horkheimer ve T. W. Adorno, insanlığın gerçekten insani bir düzeyden, totaliter rejimlerin uyguladığı politikalarla birlikte “yeni türden bir barbarlığa” doğru geçiş yaşadığını belirtirler (Horkheimer-Adorno, 1995: 11). Mevcut toplumsal durum, düşünmeyen, eleştirmeyen ve bunları kendi lehine hem kullanıp hem de düzeni tesis eden totaliter örgütlenmeler yoluyla tahakküm altına alınan bir kitlenin kendisidir. Bu kitlenin hem Nazi Almanyası’nda hem de Stalinist Sovyetler’de kendisini gösterir. İdeoloji, tarihsel bir hedefin (ırkın saflığı ya da sınıfsız toplum) peşinde olduğu iddiasıyla, her türlü şiddeti meşrulaştırır. Böylece totaliter rejim, ahlaki sınırları ortadan kaldırır. Siyaset, ahlak karşısı bir faaliyete dönüşür. Modern insan ise ahlaki ilkeler yerine pragmatist bir anlayışla kendi yolunu çizmeye başlar. Modern insanın ilerleme ve rasyonaliteye duyduğu inanç, totaliter rejimin kendi düzenini oluşturmak için kullandığı araçlar haline gelir. Çünkü

bu inanç doğrultusunda özgürlüklerin “kölelik yoluna” doğru kayarak ödev anlayışı haline gelmesi, akla duyulan mutlak güvenden kaynaklı sorunlardan birisidir. Akıl, araçsal bir hale bürünmektedir. Aklın araçsal bir konuma gelmesini, Frankfurt Okulu düşünürleri olan Max Horkheimer ve Theodor W. Adorno eleştirirler. Aydınlanmayla birlikte orta çağın efsunlu yapısı yavaş yavaş yok olur, dinsel düşünce önemini kaybeder. İnsan, akıl yoluyla her şeyi yapabilecek kudreti kendisinde gören bir efendi konumuna gelir. Akıl artık mutlak doğrunun yol gösterici olur. Mutlak akla güven insanın her şeye kadir konumunu devam ettirmek üzere oluşturulan seküler yapının koruyucu haline gelir. Fakat iki büyük savaşın yıkıcı özelliği, aklın iyi ve doğruya değil, kötü ve yıkıcılığa doğru evirildiğinin kanıtı olmaktadır (Horkheimer ve Adorno, 1995: 10-19) Bu nedenle Max Weber'in deyimiyile “araçsal aklın tahakkümü” (Weber, 2012: 32), siyasal aklın rasyonel ama gayri insani bir biçimde örgütlenmesine yol açar. Örgütlenme biçimi, hiçbir boşluk bırakmayacak şekilde insanları kontrol eden modern bürokratik örgüt biçimidir. Modern bürokrasi, teknik rasyonalite ve ideolojik disiplin, totaliter rejimin temel kurumsal araçları haline gelir. Bu bakımdan totaliterlik, modernitenin dışına ait bir sapma değil, bizzat modernliğin içsel bir ihtimali olarak görülür. Bu ihtimal totaliter rejimleri yeniden çekici hale getirir. Totaliter rejim, yalnızca belirli tarihsel dönemlere ait bir siyasal yapı değil, modern insanın özgürlükle olan gerilimli ilişkisinin bir ürünüdür. Çünkü Aydınlanma Çağı'yla birlikte aklın yavaş yavaş meşruiyet kaynakları arasına girmesi nedeniyle artık insanlar geleneksel meşruiyet kaynaklarından olan gelenek ve dini hayatlarından çıkarılırlar. Modern ulus devletlerin kurulması ve insanların kendi kendilerini yöneteceği temsili demokratik sistemlere geçiş, sorumluluk duygusunu artırır. Fakat bu süreçte akla olan mutlak güvenle birlikte özgürlüklerini kazanmaya çalışan insanlar, rasyonel düşünce sisteminin de etkili olmasıyla aynı şekilde özgürlüklerini kısıtlayıcı otoriter ve totaliter rejimleri de kurarlar. Modern insanın özgürlükle olan ilişkisinde, özgür düşünce ortamının yaratılması ve bastırılması konusunda gerilimli bir ilişki içerisine girerler. Arendt'in, Friedrich'in, Aron'un, Voegelin'in ve Popper'in analizleri, totaliterliğin farklı boyutlarını açıklasa da ortak bir noktada birleşirler: Totaliterlik, insanın kendi aklını ve ahlakını devlete devretmesidir. Bu teorik altyapıdan hareketle George Orwell'in *Hayvan Çiftliği* eseri, totaliter bir anlayışın hikâye şeklinde anlatımı olarak görülür. Basit bir çiftlikten ve bu çiftlikteki hayvanların yaşadıklarından yola çıkılarak, totaliter bir rejim eleştirisi yapılır. Eserde, ana ve yardımcı karakterler olarak hayvanlar kategorize edilir.

Ana Karakterler: Yönetici Kadro

Orwell eserinde, çiftlik sahibinin hayvanlara eziyet ettiğiinden bahseder. Hayvanlar kendi aralarında anlaşarak bir isyana kalkışırlar. İsyana, başarılı olur, çiftlik sahibi kaçır ve çiftliğin kontrolü artık hayvanlardadır. Eserdeki her bir hayvanın davranışı, tarihsel olaylar ile benzeştirilebilir. İsyana hareketinden önce ölen ve o zamana kadar tüm hayvanların saygı duyduğu bir domuz olan Old Major ile isyana sonrasında çiftlik yönetimini devralan domuzlar yönetici kadroyu yani Sovyet Komünist Partisinin üyelerine karşılık gelir. Bu türden analogiler, eserdeki tüm karakterler üzerinden okunabilir.

Eserde domuzlar (yönetici kadro), ana karakterler olarak ön plana çıkmaktadır. Bunlar: Çiftlik hayvanlarının lideri olan teorisyen Old Major, isyana sonrası çiftlik hakkında kararlar alan Snowball, iktidarı tek başına ele geçiren Napoleon ve hayvanları istedikleri şekilde sokmak ve görevlerini hatırlatmak için manipülasyonu bir yöntem olarak kullanan Squealer'dır. Old Major çiftlik hayvanları tarafından bilge ve doğal bir lider olarak kabul edilir. Snowball ve Napoleon, kendilerini muktedir ilan eden, güçlerini ise kurallar ve zor yoluyla meşru kılan lider rolündedirler. Squealer ise liderden yararlanan, tipik bir yarıdakçı karakterindedir.

Bir teorisyen olarak Old Major (Karl Marx) çiftlikteki tüm hayvanların gözünde saygın bir karakterdir. Çiftlikteki en yaşlı hayvan olduğu için çok fazla tecrübeye sahiptir. Özellikle hitabet sanatı konusunda, neredeyse tüm hayvanlardan daha iyi bir hatiptir. Bu özelliği, Old Major'u ön plana çıkarır. Konuşmasını yaparken, önce hayvanların dikkatini çekmek, daha sonra onları istediği şekilde mobilize etmek amacıyla retorik bir parçası olan çeşitli dil tekniklerini kullanabilme yeteneğine sahiptir. Old Major bu özellikleri nedeniyle, insanların hakimiyetinde bulunan çiftlikteki tüm hayvanları etkileyip, onları isyana sürükleyebilecek yeteneği olan zeki bir domuzdur. Orwell esere, hayvanlar tarafından çok sevilen bir karakter olan Old Major'un rüyasını anlatmak için bir toplantı tertip edeceği haberi ile başlar. Old Major, rüyasını anlatmadan önce ağdalı bir dil kullanarak hayvanları etkilemek için onlara kısa bir konuşma yapar.

"Hayvan hayatı esaret ve sefaletten ibarettir. İşte bu açık bir hakikattir... O halde acaba neden bu sefil vaziyeti devam ettiriyoruz? Çünkü, emeğimizin bütün mahsulü insanlar tarafından elimizden alınıyor. İşte bütün davamızın başı budur yoldaşlar. Bir tek kelime ile bunu ifade edebiliriz: İnsan! İnsan bizim tek düşmanımızdır. İnsanı hayat sahnesinden kaldıran, açlığımızın, fazla çalışmamızın sebebinin temeli ebediyen ortadan kalkar. İnsan, mahsul vermeden sadece yiyen tek mahluktur. Süt vermez, yumurtlamaz, tavşana tutabilecek hızla koşamaz, hayvan gibi çift sürmeye takati yoktur. Fakat gene de insan bütün hayvanların hâkimidir." (Orwell, 1954: 6-7).

Old Major hayvanları ikna etmek için esaret, sefalet, emek, düşman ve isyan gibi duygusal yönü baskın kelimeler kullanır ve bu düzenin hiçbir şekilde böyle gitmemesi gerektiğini belirtir. Old Major'a göre bu düzende ezilen kesim, hayvanlardır. Hâkim bir sınıf olarak düzenin kurucusu ve koruyucusu olan insanlar ise her zaman hayvanları sömüren kesimde yer alır. Haklı-haksız ve sömüren-sömürülen ilişkisi etrafında teorisini tüm hayvanlar üzerinden anlatarak, onları ortak bir paydada buluşan yurttaşlar haline getirmeye çalışır. Old Major, düşüncelerinin karşılık bulması için konuşmalarını sürekli olarak diyalog şeklinde yapar (Animal Farm-Characters Overview, 2020). Old Major, tüm hayvanları "kardeş" kabul eder ve bu kardeşliğin bozulmaması için insanları da ortak "düşman" olarak görür. Orwell'in yaklaşımına göre insanlar, hayvanları sömüren "hâkim sınıfın" karşılığıdır.

"İnsan kendininkinden başka hiçbir mahlûkun menfaatini gözetmez. Hayvanlar arasında tam bir birlik, mücadelede tam bir beraberlik olmalıdır. Bütün insanlar düşman, bütün hayvanlar yoldaştır." (Orwell, 1954: 9).

Teorinin başlangıç kısmında "ortak bir düşman" yaratılır, "yoldaş (yurttaş) düşüncesi" tüm hayvanlara benimsetilir. Old Major, isyan sonrasında yeni oluşan yapıya uyumlu birer yurttaş (yoldaş) olarak hayvanları şekillendirmek için onların bütünüyle sadık kalacağı (sadık kalmaya zorlanacağı) ödevleri belirler ve kuralları koyar.

"İnsan ve insanın her âdetine düşmanlık sizin vazifeniz olduğunu unutmayın. İki ayak üstünde yürüyen her mahlûk sizin düşmanınızdır. Dört ayakla yürüyen veyahut kanatlı olan her mahlûk sizin dostunuzdur. Şurasını da hatırlınızda tutun ki, insan ile mücadele ederken, zinhar ona benzemeyelim. Ona galebe çaldıktan sonra dahi onun rezaletlerinden sakınmak gerektir. Hiçbir hayvan evde yaşamamalı, yatakta yatmamalı, esvap giymemeli, alkol içmemeli, tütün içmemeli, paraya el sürmemeli, ticaret yapmamalıdır. İnsanın bütün adetleri kötüdür. Bütün bunların fevkinde olan şey, hiçbir hayvanın kendi cinsine zulmetmemek mecburiyetidir. Zayıf veya kavi, zeki veya aptal, hepimiz kardeşiz. Hiçbir hayvan başka bir hayvanı öldüremez. Bütün hayvanlar müsavidir." (Orwell, 1954: 10).

Tüm hayvanların eşitliği üzerine sunulan teorinin canlılığını koruması ve hayvanların bu teoriyi sürekli hatırlaması için bir marş gerek duyulmasıdır. Old Major rüyasında gördüğü, eski zamanlarda hayvanlar tarafından söylenen ve sonraki nesillerin hafızasından tamamen silinen *İngiltere Hayvanları*³ şarkısını bir marş olarak tüm hayvanların ezberlemesini ister. Zaman ve

3 Hayvanları İngiltere'nin, hayvanları İrlanda'nın,
Hayvanları bütün iklim ve diyarların
Kulak verin sevinç haberlerine,
İlerde gelecek altın çağın.
Er geç mutlak o gün gelir,
Zalim insan tahttan iner,
İngiltere'nin bereketli tarlalarında,
Sadece hayvanlar gezer.

mekân gözetmeksizin defalarca söylenen bu şarkı, özgür ve eşit bir şekilde kurgulanan bir düzen vaadi sunar. Bu nedenle hayvanları motive edici bir yanı vardır. İsyandan sonra domuzlar tarafından hayvanları bir arada tutmak, onları düzenin bir parçası haline getirme amacıyla, Napoleon döneminin sonuna kadar şarkı işlevselliğini sürdürür.

Orwell, bize, Old Major'ın konuşmasıyla, 1848'de yayımlanan *Komünist Manifesto*'da Karl Marx ve Frederick Engels tarafından ortaya konan komünizmin temel ilkelerinin basitleştirilmiş bir versiyonunu sunar. Marx ve Engels manifestoyu kapitalist ekonomik sistem eleştirisi olarak kurgularlar. Genel anlamda manifestoda, üretim araçlarına sahip olan hâkim sınıfın, işçi sınıfı üzerinde kurduğu hegemonyadan bahsedilir. Sömürülen sınıf olarak tanımlanan sıradan işçiler, sömüren ve üretim araçlarını elinde bulunduran hâkim sınıfın iktidarını devirecektir. Daha sonra üretim araçları el değiştirerek işçi sınıfına geçecek ve bu sınıfın kuracağı diktatörlük, hâkim sınıfın kendi çıkarlarını korumak üzere inşa ettiğini iddia ettikleri tüm kurumları ortadan kaldıracaktır. Sonuçta devletin bütün kurumları yok olacağı için devlet kendi kendine sönmünecek ve herkesin eşit şartlar altında yaşayacağı komünist toplum yapısına geçiş yapılacaktır. Bu şekilde Marx ve Engels'e göre herkesin barış içinde yaşayacağı bir toplum şekli oluşacaktır (Marx ve Engels, 1976). Fakat hem Marx hem de Old Major gerçekçi bir düzen önermektense, mevcut sistemi eleştirip ütöpik bir kurgu üzerine yoğunlaşırlar. Marx "Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyleri yok. Dünya işçileri, Birleşin!" derken, Old Major da "Hayvan hayatı esaret ve sefaletten ibarettir, işte bu açık bir hakikattir...Bütün hayvanlar yoldaştır." cümlelerini kurar. Marx gibi Old Major'da tüm hayvanları (insanları) tek bir çatı altında (işçi sınıfı), isyana (devrime) çağırır (The Allegory in Animal Farm, 2020). Tüm dünya işçilerinin birleşmesi anlayışıyla işçi sınıfının hâkim sınıfa karşı uluslararası alanda örgütlü bir dayanışma sonucunda oluşacak mücadele Marx'a göre sosyalist düşüncenin temel ilkelerinden birisini oluştururken, İngiltere'deki tüm hayvanların yoldaş olarak kabul edilmesi de Old Major'un temel prensiplerinden başında yer alır.

Burunlarımızdaki halkalar kopar,
Sırtlarımızdan eğerler düşer,
Gem ve mahmuz küflenir,
Saklamaz olur gaddar kamçılar.
Hayale sığamayacak servetler,
Buğday, arpa, yulaf ve samanlar,
Pancar küspesi, fasulye ve yoncalar,
O gün hepsi mal olur bize (...)
Hürriyetin geldiği gün bize.
O gün için savaşmalıyız hep elele,
O gün doğmadan biz ölecek olsak bile (...) (Orwell, 1954: 11)

Orwell eserinde, Old Major'un teorisyen kimliğine vurgu yaparken genelde Marx'a benzetilir. Aynı zamanda bazı araştırmalarda hem Marx hem de birçok çalışmasıyla sosyalizme doğrudan katkı sağlayan Vladimir Lenin gibi düşünürlerin bir karışımı olarak Old Major karakterinin kurgulandığı yönünde görüşler vardır (The Allegory in Animal Farm, 2020). Bir teorisyen olarak Old Major'ın ölümünden sonra teoriyi pratiğe çevirerek çiftliği yönetmeye çalışan Snowball ve Napoleon, eserin temel karakterlerini oluşturur.

Bir devrimci olarak Snowball (Leon Trotsky), her şeyden önce Old Major'un öğretisi olan hayvanların eşitliğini ve insan egemenliğinin sona ermesini savunan bir görüş olan animalizmi sistemleştirmeye çalışan bir domuz olarak kendini yetkili görür. Snowball, Old Major öldükten sonra çiftliğin doğal lideri olarak ön plana çıkar. İsyan sonrasında kurulacak olan düzenin sadece kendi liderliği altında olması gerektiğini belirterek, eğitimden hasat yapmaya, güvenlikten sosyal hayata kadar tüm hayvanların yaşam tarzına müdahil olur. Snowball'un kişisel özellikleri göz önünde bulundurulursa genel olarak kitle karşısında iyi bir hatiptir, olaylar karşısında cesur bir karaktere bürünür ve devrimci bir ruha sahiptir.

Snowball, insanların hayvanlara eziyet ettiğini ileri sürerek, çiftlikte isyanın çıkmasını isteyen ve isyan sonrasında kurulacak olan yapının hayvanlar lehine gerçekleşmesinde taraf olan devrimci bir karaktere sahiptir. Bazı zamanlarda Old Major'ı hatırlatacak derecede kitleyi harekete geçirmesi nedeniyle, iyi bir hatiptir. Snowball'ın bu özelliği, değirmen yapımı sırasında çiftlik hayvanlarına yaptığı konuşmalardan anlaşılır.

"Snowball tekrar yerinden fırladı, melemeye başlayan koyunları bağırarak susturduktan sonra heyecanlı ve ihtiraslı bir nutukla yel değirmeni lehine konuştu. O ana kadar, hayvanlar müsavi surette iki tarafın lehine ayrılmışlardı, fakat Snowball'ın belagati hepsini kendinden geçirdi." (Orwell, 1954: 43).

Çiftlikteki tüm hayvanları etkili bir hatip olarak büyüleyen Snowball, aynı zamanda cesur bir lider olarak hayvanların güvenini kazanır. Savaş ve kargaşa durumlarında, herhangi bir şekilde korkup geri çekilme taraftarı olmadığı için cesur bir karaktere sahiptir. Bu durum, Çiftlik Savaşı'nda görülür. Savaşta sergilediği liderliği, kendi lehine çevirmesini bilecek kadar zeki bir yönetici olarak karakterize edilir (The Allegory in Animal Farm, 2020).

"Julius Caesar'ın harplerini ihtiva eden eski eseri çiftlikte bulmuş ve iyice tetkik etmiş olan Snowball müdafaa hareketinin başına geçmişti. Derhal emirlerini verdi ve birkaç dakika içinde her hayvan yerini aldı... Snowball şimdi hücum emri verdi. Kendisi de Jones'a doğrudan doğruya hücum etti. Jones onun geldiğini gördü ve tüfeğini kaldırarak ateş etti. Kurşunlar Snowball'ın sırtında kanlı çizgiler vücuda getirdi ve bir koyun düşüp öldü. Snowball bir an durakladıktan sonra yüz kiloyu geçen ağırlığı ile Jones'un bacaklarına saldırdı. Jones bir gübre yığınının üstüne yuvarlanarak elindeki tüfek fırladı, yere düştü." (Orwell, 1954: 33).

Snowball'a bu savaştan sonra tüm hayvanların kararıyla "birinci sınıf hayvan kahraman nişanı" verilir. Kişisel özellikleri haricinde Snowball, liderliğini sürdürecektir politikalar üretme zorunluluğunu hisseder ve bazı değişiklik planları yapar. Bu değişiklik planlarının her birini, çiftlik hayvanlarına vaat olarak sunar. Snowball'ın en büyük vaadi, çiftliğin refahını artıracak ve hayvanları ekonomik olarak rahatlatarak olan değirmenin yapılmasıdır. Vaatlerine devam eden Snowball, değirmen yapımı tamamlanıp işlemeye başlayınca hayvanların bütün gün çalışmayacağını belirtir. Tüm hayvanların okur-yazar olması için eğitime önem verir ve hayvanların yapacağı işi düzene sokması için komitelerin kurulmasına çaba harcar. Komiteler hayvanları kompartımanlara ayırır, yeteneğe göre yapılan işlerde uzmanlaşma başlar. Bütün bu vaatler Snowball'ın devrimci özelliğini yansıtır. Fakat, eskiden olduğu gibi yeni yönetim yapısı içerisinde üretim araçlarına kimin sahip olacağı konusu müphem kalır.

"Snowball, diğer hayvanlar için hayvan komiteleri ismi verdiği birtakım teşkilat vücuda getirmeye çalışıyordu. Bu işten hiç yorulmuyordu. Tavuklar için yumurta komitesi, inekler için temiz kuyruk ittihi, fareler ve tavşanlar için yabancı yoldaşları talim ve terbiye komitesi, koyunlar için daha beyaz yün hareketi, gibi birtakım muhtelif komiteler daha teşkil etmiş, bunlardan başka da okuma yazma sınıfları da tesis etmişti." (Orwell, 1954: 26).

Hayvan komitelerinin eğitilmesi konusunda başarı yakalanamaz. Yedi emiri bile okuyup ezberleyemeyen hayvanlar, değirmenin yapımı hakkında Snowball ve Napoleon'un arasında kalırlar. Hayvanlar bir taraftan çiftliğin huzurunu, refahını ve mutluluğunu değirmenin yapılmasına bağlayan Snowball'ı dinlerken, diğer taraftan da değirmenin çiftliğe felaket getireceğini dile getiren ve bunu sürekli savunan Napoleon'un etkisi altında kalırlar. İki farklı görüş olması nedeniyle değirmenin yapılıp yapılmamasını, hayvanların onayına sunmak için bir seçim tertip edilir. Seçime kadar Snowball taraftarları "Haftada üç gün işe ve Snowball'a rey verin" sloganıyla liderini desteklerken, bir kısım hayvan ise "Napoleon'a ve bol yemek için rey verin" propagandasıyla yönetici olarak görmek istediği Napoleon'un seçilmesi için katkılarını sunarlar. Artık çiftlikte domuzlar arasında iktidar mücadelesi başlar ve Snowball ile Napoleon açık bir şekilde liderlik için yarışlırlar.

"Hayvanlar büyük ambarda toplandıkları zaman Snowball kalktı, koyun melemeleri sözlerini arada bir kesmesine rağmen, değirmenin yapılmasını icabettiren sebepleri izah etti. Ondan sonra, cevap vermek için Napoleon kalktı. Gayet sakin bir sesle, yel değirmeni inşasının saçma olduğunu, kimsenin rey vermemesini söyledikten sonra hemen yerine oturdu." (Orwell, 1954: 43).

Orwell eserinde, Snowball ve Napoleon'un çekişmesini, Trotsky ve Stalin'in arasındaki anlaşmazlığa benzetmektedir. Orwell, devrimci bir karak-

ter ve Napoleon tarafından sürülen devrik bir lider olarak Snowball'u, Rus Marksist, siyasi düşünür ve devrimci, 1902 yılında St. Petesburg Sovyet lideri olan Lenin'in ilk eleştirmeni, 1917'de Bolşeviklere katılan ve daha sonra dış işleri ve savaş komiseri olan Trotsky'ye karşılık olarak eserde tasvir eder (Heywood, 2015: 189). Trotsky sosyalizmin, Rusya'da kurulabileceği öngörüsünde bulunan sürekli devrim kuramına inanır (Heywood, 2015: 189). Aynı şekilde sürekli devrime dayanan bir dış politika anlayışından yana olan Trotsky, sosyalizmin tek bir ülkede varlığını sürdürmeyeceğini, diğer ülkelerde de Komünist devrimlerin desteklenmesinin gerekliliğini ileri sürer. Trotsky, tarımın kolektifleştirilmesinde devlet gözetimi ve denetimi altında çabuk bir sanayileşme hareketine girişilmesini önerir (Lipson, 1978: 267). Trotsky gibi dünyanın başka yerlerinde komünist devrimlerin olmasını isteyen Snowball da güvercinleri sürekli olarak Hayvan Çiftliğinin yaptığı icraatları diğer çiftliklere bildirmek için propaganda aracı olarak kullanır. Sanayileşme hareketine büyük önem veren Trotsky gibi Snowball da değirmen yapımını, bir sanayileşme hamlesi olarak görür.

Lenin öldükten sonra Trotsky ve Stalin arasındaki çekişme, Old Major öldükten sonra Snowball ve Napoleon arasındaki liderlik mücadelesine benzetilebilir. Stalin'in emriyle Trotsky, 1929'da Sovyetler Birliği'nden sürgün edilir. 1940 yılında ise ünlü istihbarat örgütü KGB tarafından Meksika'da öldürülür (Heywood, 2015: 189). Stalin'in Trotsky'yi öldürtme sebebi, ülke dışındaki komünistleri örgütlemeye çalışmasıdır. Fakat eserde Snowball'ın öldüğüne dar herhangi bir bilgi mevcut değildir. Lenin öldükten sonra hem Trotsky hem de Stalin ülke yönetimini konusunda kendilerini ehil görürler. Stalin, kendini iktidara geçmeye yetkili gören bir veliaht olarak Trotsky'nin sessiz direnişiyle karşılaşır. Bu nedenle Stalin (Napoleon), Trotsky'yi (Snowball'u) uzaklaştırır ve ülkedeki tüm kuvvetini ve desteğini yok etmek amacıyla taraftarlarını etkisiz hale getirir. Stalin, üç yıllık bir süre sonunda da sistemin bütün fiili kontrolünü eline alarak otoriter bir lider olur (Friedrich ve Brzezinski, 1964: 49-50).

Stalin, eserde bir lider olarak Napoleon karakteriyle kurgulanır. Napoleon amaçlarına ulaşmak amacıyla hayvanları sürekli tehdit eden, söylemleriyle çoğu zaman çelişen ve eylemleriyle genelde zalim bir karakter olarak tasvir edilir (The Allegory in Animal Farm, 2020). Old Major öldükten sonra kendisini doğal lider olarak gören Napoleon'un en güçlü rakibi Snowball'dür. Snowball ile neredeyse her konuda tartışır. Hatta Snowball'a karşı gelerek değirmenin yapılmaması gerektiğini çiftlik hayvanlarına tehditkâr bir şekilde söyleyerek hayır oyu vermelerini ister. Fakat daha sonra değirmenin yapılmasını bir ölüm kalım mücadelesi olarak bizzat kendisi isteyecektir. Bu

yönüyle kendisiyle çelişen Napoleon, aynı zamanda pazar öğleden sonraları da çalışılacağı hakkında yapılan duyuruda “bu çalışma gönüllü olacaktı, fakat herhangi bir hayvan katılmazsa tüketebileceği kaynaklar yarıya indirilecekti” tehdidiyle normalde pazarları hayvanların dinlenebilmesi için tatil olarak ayıran Mr. Jones sonrası çiftlik yaşamıyla da çelişir. Snowball’u düşman olarak göstermek için çiftlikte bazı hayvanların onunla işbirliği yaptığını ileri sürer. Zalim bir karakter olarak Napoleaon, işbirlikçi olarak tespit edilen hayvanları öldürterek, geride kalanları bütünüyle kontrol eden totaliter bir yönetim biçimi oluşturmaya çalışır.

Napoleon’un hayvan çiftliğini güçlü bir çiftlik haline getirmek ve çiftlikte sadece kendi kişisel gücünü kurmak gibi iki temel amacı vardır. Bu nedenle işe ilk olarak kendisine rakip olarak gördüğü Snowball’u çiftlikten kovarak başlar.

“Snowball tekrar yerinden fırladı, melemeye başlayan koyunları bağırarak susturduktan sonra heyecanlı ve ihtiraslı bir nutukla yel değirmeni lehine konuştu. O ana kadar, hayvanlar müsavi surette iki tarafın lehine ayrılmışlardı, fakat Snowball’un belagati hepsini kendinden geçirdi. Sözlerini bitirirken artık hangi tarafa rey verileceği şüphe götürmez bir derecede malum gibiydi. Fakat tam o anda Napoleon ayağa kalktı, Snowball’a garip bir şekilde yan gözle baktıktan sonra kimsenin onun ağzından işitmediği gayet tiz ve ağlar gibi bir ses çıkardı. Bunu müteakip dışarıdan korkunç havlamalar duyuldu ve boyunlarında piriñten tasmalarıyla dokuz kocaman köpek ambarın içine sıçrayarak geldiler. Doğrudan doğruya Snowball’un üstüne hücum ettiler ve ancak yerinden fırlamak suretiyle dışlerinden kendini kurtarabildi. Bir anda kapıdan çıktı, köpekler de peşine düştü...(Snowball) çitlerin arkasına kaydı ve bir daha göze görünmedi.” (Orwell, 1954: 44).

Napoleon, çiftliğin yönetimini Snowball’u çiftlikten kovarak devralır. Aslında o zamana kadar her ikisi de kendilerini çiftliğin lideri olarak görseler de ne Snowball ne de Napoleon kesin olarak çiftliğin tek ve üstün lideriydiler. Orwell eserinde, Napoleon’u doğrudan Stalin’i düşünerek kurgular. Bu nedenle herhangi bir teorisi olmayan ve hem Rusya’nın güçlenmesi için uğraşan hem de ülke içerisinde kendisine karşı örgütlenmiş tüm muhalefeti sindirerek bütün gücü kendinde toplamak isteyen Stalin (Lipson, 1978: 267), Trotsky’yi sürmüş ve onun destekleyicilerini de cezalandırarak pasifize etmiştir.

“Dört domuzun yüzlerinin çizgisinde kabahat okunuyor ve titreyerek bekliyorlardı. Napoleon, derhal kabahatlerini itiraf etmelerini emretti. Bu dört domuz, pazar içtimaları kaldırıldığı zaman protesto etmişlerdi. Dördü de daha fazla ısrara hacet bırakmadan, Snowball’un tardından sonra onunla gizli muhabere ettiklerini, yel değirmeninin tahribinde onunla işbirliği yapmış olduklarını ve Hayvan çiftliğini Mister Frederick’e teslim için bir anlaşma yapmış olduklarını itiraf ettiler. Snowball’un vaktiyle, geçmiş yıllarda Jones’un gizli ajanı olduğunu kendilerine söylemiş bulunduğunu da ilave ettiler. İtirafı biter bitmez köpekler derhal gırtlaklarını kopardı attı ve Napoleon, müthiş bir sesle öteki hayvanların arasında itiraf edecek bir şeyleri olanlar var mıdır, diye sordu.” (Orwell, 1954: 67-68).

Aslında Napoleon, Snowball'un destekçilerini cezalandırırken, çiftlik hayvanlarına da kendisine itaat etmemeleri sonucunda neler olacağını gösterir. Napoleon, Snowball'u çiftlikten sürdürdükten sonra onu Mr. Jones'un bir ajanı olarak, kendisini ise canını çiftlik hayvanları için feda edecek bir halk kahramanı olarak gösterir. Bundan sonra Snowball'ü hatırlatacak, onunla işbirliği yapacak hayvan varsa bir hain ve bir ajan olarak kesin bir şekilde cezalandırılacağını belirtir. Aynı zamanda kendi emir ve direktiflerine mutlak bir şekilde uyulmasını ister.

Silahlı güç (köpekler) kullanarak iktidarı ele geçiren Napoleon, iktidarının devamlılığını sağlamak için karizmatik bir lider olmaya çalışır. Karizmatik lider, toplumun bir insanla içselleşmesi, bir ideolojinin, bir dinin, bir geleneksel iktidarın kısaca bir meşruiyetin bir kişide tecessüm etmesi, eşsiz bir tarihsel, toplumsal ve siyasal misyonun bir kişiyle örtüşmesi, korkunun ve ödüllendirilmenin bir kişinin eliyle tüm topluma dağıtılmasıdır (Çetin, 2003: 95).

"Meğer işin başından beri Jones ile birlikmiş ve Jones'in daima ajanlığını yapmış. Bütün bunlar kendisinin bıraktığı ve bizim henüz keşfetmiş olduğumuz vesikalarla sabit olmuştur... "inanamam", diyordu (Boxer). Snowball inek-ahırını muharebesinde cesaretle dövüştü. Gözümle gördüm, biz hemen harbden sonra ona "birinci sınıf hayvan kahraman" nişanını vermedik miydi? Squealer, "o bizim hatamız oldu. Biz şimdi yeni bulduğumuz gizli vesikalardan görüyoruz ki onların hepsi bizi ölüme sürüklemek için yapılmıştı." dedi... kahraman liderimiz Napoleon yoldaş olmasa muvaffak olacaktı, diyebilirim. Jones ile adamları avluya girdikleri zaman, Snowball'un birçok hayvanlarla beraber kaçtığını hatırlamıyor musunuz? Hemen hemen ortalıkta bir panik hâsıl olacaktı gibi görüldüğü bir anda, Napoleon yoldaşın, kahrolsun insaniyet diye haykırarak Jones'un bacağını nasıl ısırıldığını hatırlamıyor musunuz?" (Orwell, 1954: 65).

Napoleon çiftliği yönetirken, meşruiyetini karizmatik liderlik özelliğinden alır ve çiftlik hayvanları üzerinde tam hakimiyet kurmak ister. Karizmatik liderin otoritesi, olağanüstü ve tanrı vergisi yeteneklere ve kahramanlıklara duyulan mutlak bağlılık, sadakat ve güvendir (Weber, 1993: 81). Karizmatik lider kendine göre bir işi yapar ve taşıdığı misyona dayanarak itaat ve yandaş kitlesi ister. Bunları bulup bulamayacağını başarısı belirler. Kişiler onun misyonunu tanımazlarsa, karizmatik iddiası çöker. Fakat kendini kanıtlayarak yerini koruduğu sürece onların efendisi olur. Lideri karizmatik lider olarak tanımak, misyonunu bildirdiği kişilerin görevidir (Weber, 1993: 218-219). Karizmatik otorite, hiçbir kuralı ve ilkeyi kendisi için bağlayıcı olarak kabul etmez, karizmatik liderin iradesi mutlaktır. Karizmatik lider, hiçbir güçle sınırlandırılmaz ve denetleme kabul etmez (Çetin, 2003: 97). Gerçekte çiftlik savaşında yaralanan ve kahramanlık nişanı alan Snowball olmasına karşı, Napoleon'a karizmatik bir lider olma hüviyeti sağlamak için Squealer, propaganda yapar. Bazı zamanlarda yaşanmış bir olayı yaşanmamış gibi gösterip, bazı zamanlarda da yaşananları farklı bir şekilde aktararak hayvanları

manipüle eder. Burada iki önemli durum vardır. İlk durum, yaşananlara canlı olarak tanık olmuş Boxer'ın Napoleon'un çiftlik savaşlarının kahramanı olduğunu ve bu nedenle kahramanlık nişanı aldığını kabul etmesidir. Boxer'ın bunu kabul etmesi sonucu hayvanlar, Napoleon'un her dediğini zamanla doğru olarak kabul ederler. İkinci durum ise Old Major'dan başlayarak devam eden animalizm öğretisi olan "yedi emrin", Napoleon tarafından değiştirilmesi ve daha sonra peyderpey eksiltilmesi sonucunda tek bir kuralın kalmasıdır.

Napoleon, çiftlikte yedi emri değiştirip sadece tek bir emre dayalı mutlak bir düzen kurup kendisine itaat edecek olan hayvanlara fikirlerini yaymak ve emirlerini yerine getirmek için hem propagandayla hem bu propagandayı manipülasyona dönüştürmeyle hem de fikirlerini kabul etmeyen ve aynı zamanda emirlerine uymayan hayvanları korkutmak için kaba kuvvetle (güçle) iktidarının meşruiyetini sağlar. Napoleon fikirlerini çiftlikte sürekli olarak tekrar edip hayvanlara iletme görevini Squealer'a verir ve emirlerinin zorla uygulanması için köpekleri kullanır. Bu düzende, Old Major'dan beri süregelen animalizm öğretisi, yerini, Napoleon'un kişisel amaçlarına yönelik emirlerle bırakır. Daha önce bazı kararlar çiftlik hayvanlarının oylarıyla alınırken, durum bütünüyle tersine dönerek, tüm yetkileri Napoleon kendi şahsına toplar.

"Napoleon, şimdi köpekler peşinde, vaktiyle Major'un nutkunu söylemiş olduğu yüksek yere çıktı. Bundan sonra pazar toplantılarına son verileceğini ilan etti. Artık bu toplantıların lüzumsuz olduğunu ve zaman israfına vesile olduğunu söylüyordu. Artık, çiftliğe ait bütün meseleler, kendisinin riyaset edeceği hususi bir domuz komitesinde halledilecekti. Bu komite, kapalı toplanacak, alınan kararlar ötekilere sonradan tebliğ edilecekti... Önde duran dört genç domuz tasvib etmeyen tiz sesler çıkardılar ve dördü birden ayağa kalkarak bir ağızdan konuşmaya başladılar. Fakat birdenbire Napoleon'un etrafındaki köpekler tehditkar hırlamalarına başlayınca domuzlar sustular ve oturdular.

(Squealer) "Yoldaşlar", dedi. "Napoleon yoldaşın bu fazla yükü de kendi üzerine almakla gösterdiği fedakârlığı hepinizin takdir edeceğini ümid ediyorum. Liderliğin zevkli bir şey olduğuna zinhar inanmayın, yoldaşlar! Bilakis, bu iş derin ve ağır bir mesuliyettir. Napoleon yoldaş kadar katıyetle hayvan müsavatına inanan kimse yoktur. Size, kendi başınıza karar almak salahiyetini vermek onun için sadece bir saadet olurdu. Fakat sizler, bazen yanlış kararlar da alabilirsiniz yoldaşlar, o vakit halimiz nice olur." (Orwell, 1954: 45-46).

Çiftliğin yönetimine bütünüyle sahip olan Napoleon karşısında hayvanlar ise Napoleon'un emir ve buyruklarını harfiyen yerine getiren köpekler aracılığıyla kokutularak sindirilir. Sindirilen hayvanlar "Eğer Napoleon yoldaş öyle diyorsa, öyledir veya Napoleon her zaman haklıdır" cümlelerini söyleyerek Napoleon'a mutlak bir şekilde itaat ederler. Bu itaatle birlikte artık tüm emirlerin değişmeye başladığı süreç ortaya çıkar. Bu süreçte yönetim kademesindeki domuzlar yasak olduğu bilindiği halde Napoleon'un emriy-

le, komşu çiftliklerin sahipleriyle ticaret yaparlar, insanların kullandığı parayı kullanırlar, alkollü içkileri tüketirler, elbiseleri giyerler, yataklarda yatarlar ve en nihayetinde aynı insanlar gibi iki ayak üzerinde yürümeye başlarlar. Çiftlikte hayvanların öldürülmesi yasaktır, fakat Napoleon'a karşı gelen hayvanlar öldürülür. Bu dönüşüm sadece bunlarla sınırlı değildir. "Dört ayak iyi, iki ayak kötü" olduğu bilindiği halde domuzların iki ayak üzerinde yürümeye başlamasıyla "dört ayak iyi, iki ayak daha iyiye" ve en nihayetinde "bütün hayvanlar eşittir"den ama "bazı hayvanlar daha eşittir"e dönüşür. Manipülatif bilgiler ile hayvanlar giderek Napoleon'un söylediği her şeyi kabul eder hale gelir. Squealer'ın rolü, Napoleon'un iktidarını devam ettirme üzerine kuruludur. Burada iyi-kötü dikotomisi, dost-düşman ayrımına dayanır. Napoleon bu ayrımı yaparak, çiftlikteki hayvanları zoraki bir tercihe sürükler. Bu tercih, genellikle dost tarafıdır. Çünkü Napoleon'un koymuş olduğu kurallara uymayan hayvanlar kötü, hain ve düşman olarak damgalanırlar. Carl Schmitt, totaliter rejimlerin temel dayanak noktalarından birisi olarak gördüğü dost-düşman ayrımını siyaset yapma şekli olarak görür. Siyaset, bir düzen kurma ve sürdürme yöntemidir. Napoleon çiftliğin düzenini kurarken bu yöntemi kullanır. Schmitt göre toplumun kategorilere ayrılması gereklidir. Bir taraf dost, diğer taraf da düşman ilan edilerek toplum kontrol altında tutulur. Schmitt, devrimin yaşandığı zamanı istisnai bir an olarak görür ve kuralların ortadan kalkacağını belirtir. Bu durumda, dost ve düşmanın, kim olduğuna karar verecek olan ise egemendir (Schmitt 2014a: 57). "Çünkü egemen istisna haline karar verendir." (Schmitt, 2014b: 134). Çiftlikteki tüm kararları verdiği için doğal olarak egemen Napoleon'dur. Çünkü Napoleon'un ağzından çıkan her şey, Squealer tarafından hayvanların manipüle edilmesi için işlevseldir.

Bir propaganda aracı olarak Squealer, sözcük oyunları yaparak dili çok etkin bir şekilde kullanır. Her konu hakkında bir fikir üretmek, görüş bildiren hazır cevap bir domuzdur. Orwel Squealer'ı, belli bir kişiden ziyade, genel bir kavram olarak propagandaya ya da yine bir propaganda aracı olarak medyaya karşılık gelecek şekilde kurgular. Napoleon'a ilişkin her konuda aydınlatıcı ve ikna edici bir açıklaması mutlaka bulunan (Tuna, 2016: 89) Old Major ve Snowball tarafından oluşturulan düzeni kendi amacına göre yeniden yapılandırmak isteyen Napoleon, Squealer'a çiftlik hayvanlarını dönüştürme görevi verir.

Orwell'in, Squealer'ın kişisel özellikleri olan hem ikna edici hem de aldatıcı özelliklerini bir arada kurgulamasının amacı, ikna edici özelliği olarak propagandayı, aldatıcı özelliği olarak ise propagandayı manipülasyona dönüştürme özelliğini ortaya çıkarmaktır. Eserin neredeyse bütününde Na-

pooleon'un sözcüsü ve Propaganda Bakanı olarak görev yapan Squealer, çiftlik hayvanların dediği gibi "akı kara, karayı ak gösterecek bir kabiliyette" (Orwell, 1954: 13-14) zeki bir domuzdur. Ne kadar bencil veya şiddetli görüldüğüne bakılmaksızın, Napoleon'un eylemleri diğer hayvanlar tarafından her sorgulandığında, Squealer hayvanları, çiftlik için Napoleon'un büyük fedakarlıklar yaptığını ikna eder (The Allegory in Animal Farm, 2020).

Napoleon'un kendi kişisel ihtiraslarına yönelik kurmak istediği düzende Squealer önemli bir görevi yürütür. Bu görev, Old Major öğretisi ve Snowball tarafından kurgulanan yedi emir üzerine kurulu düzende, hayvanlar tarafından inanılan her şeyin aslında inanıldığı gibi olmadığı, eskiden beri inanılan her şeyin aslında Napoleon tarafından ifade edilenden başka bir şey olmadığını çiftlik hayvanlarına benimsetmedir. Bu durumu sorgulayan hayvanlar çıksa da onları da köpekler, zor kullanarak sindirirler.

"Squealer, çiftliği dolaşarak hayvanları teskin etti. Ticaret yapmamak, para kullanmamak için vaktiyle hiçbir karar alınmamış, hatta böyle bir teklif dahi yapılmamış olduğuna onlara temin etti. Bu sırf bir hayal eseri idi, belki de hayvanlar Snowball'un yalanların tesiri altında böyle bir şey tahayyül etmişlerdi. Birkaç hayvanın zihninde zayıf bir şüphe hala kalmıştı. Squealer kurnazca sordu: "Bunu bir rüyada görmediğinize emin misiniz yoldaşlar? Böyle bir kararın kaydı elinizde var mı? Hiçbir yerde yazılı mı? Bunların hiçbir yerde yazılı olmadığı muhakkak olduğundan hayvanlar da yanılmış olduklarını kabul ettiler." (Orwell, 1954: 53).

Squealer, hayvanları bizzat yaşayıp anımsadıkları olayların aksine inandırmaya çalışarak "tarihi yeniden yazma" yöntemini kullanır. Napoleon'un ticarete atılma kararını temize çıkarması gereken Squealer aslında hiçbir zaman ticaret yapılmasına yönelik bir yasak konmadığından söz eder (Tuna, 2016: 95). Bu yöntemi Squealer neredeyse tüm eser boyunca kullanır. "İki ayakla yürüyen herkes düşmandır" emrinin dört ayak iyi iki ayaktan daha iyi düşüncesine; "hiçbir hayvan insanların eşyalarını kullanmayacaktır" emirlerinden bütünüyle azat olan domuzlar, hem giysi giymekteler hem yatakta yatmaktalar hem alkol içmekteler hem de insanlar gibi iki ayak üzerinde yürümeye başlamaktadırlar. İlk uyulmayan emir olan "hiçbir hayvan diğer bir hayvanı öldürmeyecektir" emrine uymayarak köpekler tarafından birçok hayvanın öldürülmesine binaen emir, "hiçbir hayvan sebepsiz yere öldürülmeyecektir" şeklinde değiştirilmiştir. Belki de en önemli emir olan "bütün hayvanlar eşittir" emri "bütün hayvanlar eşittir, bazı hayvanlar daha eşit" olarak değiştirilip hayvan çiftliğinin tek kuralı haline getirilmesi sürecinde Squealer yine aynı yöntemi kullanır. Squealer, Napoleon'un istediklerini hayvanlara yaptırabilmek için başka yöntemler de kullanır. İlk olarak hem çiftlik hayvanlarının gözünde takdirle karşılanıp birer kahraman gibi olmak için "kendile-

rini feda etmiş” gibi davranırlar, hem de çiftlik hayvanlarına ölümü gösterip onları sıtmaya razı edecek bir yöntem kullanırlar.

“Yoldaşlar...Ümit ederim ki, biz domuzların, bunu (ağaçtan dökülen elmalar tüm hayvanların hakkı olmasına rağmen sadece domuzların yemesi) sırf kendimizi bir imtiyaz olsun diye yaptığımız hiçbirinin hatırından geçmiyor. Aramızda birçoğumuz hakikat halde elma ve süttten nefret ederiz. Ben kendim de hiç sevmem. Bunları kendimize hasretmekteki tek gaye sıhhatimizin muhafazasıdır. İlmî tetkikler, süt ile elmanın bir domuzun sıhhati için mutlak surette elzem unsurları ihtiva ettiğini ispat etmiştir. Yoldaşlar biz domuzlar kafa işçileriyiz. Bu çiftliğin idaresi ve teşkilatı bize bağlıdır. Biz gece gündüz sizlerin refahınızı ve rahatınızı temine uğraşyoruz. Biz, sırf sizin selametiniz için bu sütü içiyor, bu elmaları yiyoruz. Eğer biz domuzlar vazifemizi yapamazsak ne olur bilir misiniz? Jones geri geliri Evet yoldaşlar, Jones geri gelir!.. Eminim ki yoldaşlar aranızda Jones'in geri geldiğini isteyecek bir tek hayvan yoktur.” (Orwell, 1954: 53).

Squealer'ın yaratmaya çalıştığı izlenime göre, domuzlar elma yiyip süt içmekle, sevmedikleri bir şeyi zorunluluk nedeniyle yaptıkları için kendilerini bir bakıma feda ederler. Bu anlamda diğer hayvanların takdirini beklerler. Aynı zamanda Squealer'ın söylediği, ya süt ve elmalar domuzlara ayrılacağı ya da Mr. Jones'un geri geleceğidir. Squealer'ın bu söylemleriyle çiftlik hayvanlarını ikilem içerisinde bırakıp korkutarak ölümü gösterip onları sıtmaya razı eder. Eserin akışı içinde Squealer'ın hayvanları Jones'un geri dönmesiyle tehdit ettiği her bölüm, “ya siyah ya beyaz” yöntemine örnektir (Tuna, 2016: 93).

Çiftlik hayvanlarına her ne söylerse söylesin Squealer'ın bu süreçte en büyük destekçisi koyunlardır. “Dört ayak iyi iki ayak kötü” sözlerine ek olarak “insanların düşman ve hayvanların dost” sloganını Squealer'ın konuşmasının en kritik zamanlarında defalarca tekrar ederek konuyu dağıtırlar. Böylece koyunlar gündemi değiştirme işlevi görürler. Orwell koyunları, güdümlü bir şekilde hareket eden, bilinçsizce başkalarının strateji ve emellerine alet olan ve böylelikle farkına bile varmadan propaganda nesnesi görevi gören saf insanlara karşılık gelecek şekilde kurgular (Tuna, 2016: 94).

Çiftlikte haberleşme araçları, iktidara sahip olan Napoleon'un başında bulunduğu yönetici kadronun tekelinde ve kontrolündedir. Yönetici kadro, bu güçlü ve etkili silah sayesinde sistemli, tek yönlü ve yoğun propaganda yoluyla çiftlik hayvanlarını istediği şekle büründürmeye çalışır. Böylece totaliter sistemlerde değişik fikirlerin ve karşıt görüşlerin serbestçe açıklanması ve tartışılması sonucunda oluşan bir çiftlik yerine, tek sesli propaganda araçlarıyla yaratılan “güdümlü çiftlik hayvanları”ndan söz edilir (Kapani, 2012: 169). Bir korku unsuru olarak köpekler (Sovyet Gizli Servisi-KGB) ise çiftlikte Napoleon'un sözünden dışarı çıkmazlar. Mutlak bir şekilde güdümlü hayvanların başında Bluebell, Jessie ve Pitcher haricindeki Napoleon tarafından

eğitilen köpekler gelir. Konuyu dağıtmaya ve dikkatleri başka tarafa kanalizasyon eden koyunların ötesinde köpekler, farklı düşünceleri dile getirmeye çalışan hayvanları sindirerek çiftlikte tek bir düşüncenin yani Napoleon'un düşüncesinin geçerliliğini sağlamaya çalışan kolluk kuvvetine karşılık gelir. Totaliter rejimlerde resmi ideoloji kullanılarak, monolitik bir toplum yaratma düşüncesi hakimdir. Tek ve mutlak bir gerçek olarak kabul edilen resmi ideolojinin tartışılması ve eşleştirilmesi söz konusu olamaz. Dolayısıyla rejimin temel felsefesine ters düşen görüşlerin toplumda kabul görmesi imkansızdır. Amaç, resmi ideolojinin kitlelere benimsetilmesidir (Kapani, 2012: 168). Orwell, Squealer ile birlikte köpekleri bu işlevi yerine getiren araç olarak kurgular. Propaganda yoluyla Napoleon'un düşüncelerini yaymaya çalışan Squealer'ın etkisiz kaldığı ve hayvanlar arasında Napoleon eleştirisinin başladığı yerde, bir zor kullanma yolu olarak köpekler devreye girer.

"Snowball'un tardiyle uğradıkları şaşkınlığa rağmen bu haber hayvanları ye'se düşürdü. Eğer kafalarında lazım gelen itirazları bulabilse, bazı hayvanlar protesto edeceklere. Hatta Boxer bile müphem bir surette üzülmişti. Kulaklarını geriye dikti, kafasını birkaç defa sallıyarak aklını başına toplamaya çalıştı. Fakat söyleyecek bir şey bulamadı. Maamafih domuzların bazıları dillerini kaybetmemişlerdi. Önde duran dört genç domuz tasvibetmiyen tiz sesler çıkardılar ve dördü birden ayağa kalkarak bir ağızdan konuşmaya başladılar. Fakat birdenbire Napoleon'un etrafındaki köpekler tehditkâr hırlamalarına başlayınca domuzlar sustular ve oturdular." (Orwell, 1954: 45).

Doğdukları zaman Napoleon tarafından alınıp bizzat yetiştirilen dokuz köpek, Napoleon'a karşı koşulsuz bir sadakat duygusu beslerler. Napoleon'un emirlerini anında yerine getiren, neredeyse çiftlikteki tüm hayvanların korktukları bu köpekler, silahlı güçtür. Çünkü herhangi bir şekilde Napoleon'un emirlerine uymayarak ve görevlerini hiçe sayarak kendi özgür iradesi ile karar almanın ötesinde herhangi bir şeye itiraz etmeye teşebbüs edecek olan bir çiftlik hayvanı, boynunu köpeklerin dişleri arasında bulabilir. Çiftlikte korku unsuru olarak görülen ve hayvanları emirlere uyma konusunda teyakkuz halinde bırakarak sindiren köpeklerin görevi, Komünist Partisinin kontrolünde olan Sovyet Gizli Servisine (KGB'ye) karşılık gelebilir. Herhangi bir tehdit karşısında liderin korunması, en önemli görevdir. Sovyet politikalarının sürdürülmesinde gerekli faaliyetlerle ilgilenen gizli servisin, casusluk ve örtülü görevleri de vardır (Atay, 2002: 318).

Yan Karakterler: Yönetilenler

Yönetilen bir sınıf olarak Boxer (proletarya) eserde fiziksel olarak tüm çiftlik hayvanları arasında en güçlü hayvan olarak tasvir edilir. Boxer'ın özelliklerine bakıldığında; liderine sadık, çiftlikte en çok iş yapan, çalışkan ve bunun

yanı sıra sınırlı bilgisi olan bir at olarak görülür. Aşırı güçlü olması nedeniyle isyana kalkışan çiftlik hayvanları için değerli olan Boxer, çiftliğin sadık bir üyesidir. İsyan sonrasındaki insanlarla ilk karşılaşma olan Ağıl Savaşında Boxer, çiftliğin en önemli gücü olduğunu kanıtlamaktadır. Ancak Boxer güçlü olduğu kadar zeki bir hayvan değildir. Çünkü okuma yazması olmamakla birlikte, Napoleon'a kesin inançlılığını her seferinde dile getirmektedir: "Napoleon her zaman haklıdır". Bu dile getiriş çoğunlukla basit sloganlar şeklinde olmaktadır (Animal Farm-Character List, 2020).

Napoleon'a saygı ve hayranlık duyan Boxer, bu nedenle verdiği kararlarda Napoleon'un fikirleri doğrultusunda hareket eder. Bir şeyi Napoleon'un söylemiş olması, Boxer'in onu doğru kabul etmesi için yeterlidir (Tuna, 2016: 97).

"Fakat bu ağır ve zor bir işti. Bazan bir tek büyük kayayı yukarı çekmek tam bir gün alıyor, hazan da aşağı yuvarlandığı zaman kırılmıyordu. Eğer Boxer olmasa bu iş yapılamazdı, çünkü o tek başına hayvanların hepsine muadildi. Kaya yukardan aşağı kayarken, hayvanları sürüklerken ve hayvanlar yeis içinde feryat ederken, Boxer hemen ipe sarılarak durdurabiliyordu. Onun adım adım nefesi kesilerek, ayakları yeri kazarak, yanlarından ter akararak yokuş yukarı kocaman taşı çektiğini görmek herkesin hayranlığını mucip oluyordu. Clover hazan kendisini fazla yormamasını ihtar ediyorsa da o hiç aldırılmıyordu." (Orwell, 1954: 50).

Boxer'in bütün durumlara verdiği "daha çok çalışacağım, Napoleon daima haklıdır" tepkisinden, kendi otokontrol sistemini nasıl oluşturduğu görülür. Bu sözleri, uyulması gereken kesin bir buyruk haline getirecek olan Boxer, Napoleon'un liderliği altında yaşamaya kendini sürekli ikna eder. Tekrarladıkça ikna olmakta, ikna oldukça da tekrarlamaktadır (Tuna, 2016: 97-98). Bu döngü Boxer'ı çiftlikte, totaliter bir yapının parçası haline getirir. Totaliter rejimi ayakta tutan propagandanın basitlik ve tekrar ilkesi, içeriğine bakılmaksızın gerçek olur ve dokunulamaz bir hal alır (Arendt, 2014: 128). Bu durumun ahlaki yapısını, totaliter anlayış ile şekillenen kişiler, doğal kabul eder. Özellikle devlet personeli ise her zamanki bürokratik işler olarak görür. Bu durumun tezahürü, Nazi Subayı olan Adolf Eichmann'ın savaş suçlusu olarak yargılanmasında ortaya çıkar. Eichmann duruşma sırasında, işlemiş olduğu suçları aslında herhangi bir şekilde suç olarak kabul etmeyecek derecede emir-komuta zinciri içerisinde verilen emirlerinin yerine getirilmesinin doğallığı içerisinde birçok soruya cevap vermiştir. İşlenen cinayetler Eichmann için günlük bürokratik bir rutindir ve Nazi hükümetinin almış olduğu tüm kararların hukuki bir meşruiyeti olduğuna inandığı için iddianamede yapılan suçlamaları kabul etmemiştir (Arendt 2009: 31). Boxer'da çiftlik yaşamında giderek bu haleti ruhiyeye bürünür ve Napoleon'un vermiş olduğu emirlerin doğruluğunu ve yanlışlığını sorgulamadan kabul eder. Bu durumda olan sadece Boxer değil, yavaş yavaş tüm çiftlik hayvanları propagandanın

işlevsel boyutuna maruz kalarak Boxer'ın yolundan gitmekte ve yapılan kötülükler sıradanlaşmaktadır. Arendt için buradaki temel sıkıntı, yargılanmada gördüğü Eichmann'ın gibi onlarca insanın normal bir aile hayatının olmasına karşın, devletin bürokratik işinin bir parçası olarak toplama kamplarındaki milyonlarca insanın öldürülmesinin doğal karşılanmasıdır. Arendt bu durumu tüm kötülüklerin toplamından daha fazla dehşet verici bulur (Arendt 2009: 281).

Orwell, Boxer karakterini eserinde birçok yönden işçi sınıfının bir karşılığı olarak tasvir eder. O asla şikâyet etmeyen, son derece sadık ve kelimenin tam anlamıyla ölümüne çalışır (The Allegory in Animal Farm, 2020). Fakat sürekli olarak kendisine daha çok çalışacağından bahseden ve işine sadık kalarak çok çalışan Boxer, yaşlandığı için domuzlar tarafından kasaba satılmaktan kurtulamamıştır. Boxer'a olan bu tutum, Rus tarihinin herhangi bir özel dönemiyle bağlantılı olmasa da bir bütün olarak Stalinizm için kısa bir "alegori içindeki alegori" olarak görülebilir. Bir bakıma Orwell'in imgeleri fazlasıyla gerçektir. Atlara bağlı bir arabayla ile kesim için kasaba götürülürken arabanın kasasında sıkışıp kalan bu anlatımda Boxer, Stalinist rejimin ortadan kaybolmaya zorlanan veya toplama kamplarına gönderilen insanları simgelemektedir (The Allegory in Animal Farm, 2020).

Beyaz yakalı bir işçi olarak Mollie, Boxer'ın tam zıttı olan bir karakter olup, hem isyan sonrası oluşan Old Major ve Snowball düzenine hem de Napoleon'un yeni çiftlik düzenini kabul etmeyerek çiftlikte yaşamayı reddeden beyaz bir kısrak karakteri olarak karşımıza çıkar. Aslına Mollie'nin çiftliğin domuzlar tarafından baskıcı bir şekilde yönetimine karşı çıkması, siyasal olmaktan öte rahat yaşama ve daha iyi bir hayata olan özleminden ibarettir.

"Üç gün sonra Mollie ortadan kayboldu. Birkaç hafta nerede olduğu bilinmedi, fakat güvercinler onu Willingdon'un ötesinde gördüklerini haber verdiler. Bir meyhane önünde siyah-kırmızı renklere boyalı şık bir arabaya koşulmuştu. Kırmızı yüzlü, şişman, satrançlı pantolon giymiş, ayaklarında tozluklar, halinden meyhaneci olduğu anlaşılan bir adam Mollie'nin burnunu okşayarak ağzına şeker veriyordu. Mollie yeni tımar edilmiş ve tepesine bir kırmızı kordele bağlanmıştı. Güvercinler, bu vaziyetten memnun göründüğünü söylediler. Bundan sonra hiçbir hayvan onun adını, ağzına almadı." (Orwell, 1954: 38).

Orwell, eserinde çiftlik hayvanları arasında bütünüyle eşitlik olması nedeniyle eskisi gibi lüks bir hayat yaşayamayacağını anlayan Mollie'yi orta-sınıf ideolojisine sahip beyaz yakalı işçileri temsil edecek şekilde tasvir eder. Bu nedenle Mollie, daha rahat bir hayat kurmak amacıyla çiftlikten gider.

Eserde diğer yardımcı karakterler sırasıyla; Mr. Jones, Benjamin, Muriel, Clover, Moses, Fredericks, sıçanlar, tavşanlar ve güvercinlerdir. Ayrıca

bu karakterler dışında Beylik, Foxwood, Pichfield Çiftlikleri de birer karakter olarak gerçek yaşamda bir karşılığı vardır. Bunların haricinde yaşanan her olay, Orwell'in kurgusunda tarihsel figürlere karşılık gelir. Hem Snowball'un hem de Napoleon'un çok önem verdiği yel değirmeni, Rus endüstrisini temsil eder. İnsanlar ile hayvanları karşı karşıya getiren savaşlarda yel değirmeni'nin sürekli olarak yıkılması ise ülke endüstrisini canlandırmak için yapılan beş yıllık kalkınma planlarının başarısız olmasını simgeler.

Eserin başlangıç bölümünde önemli bir yer kaplayan insan karakteri olan Mr. Jones, çiftliğin sahibidir. Burjuva olarak tasvir edilir. Mr. Jones, sahibi olduğu hayvanlara eziyet eden bir karakterdir. Önemseydiği tek şey, hayvanlardan elde ettiği ürünlerdir. Ürün vermeyen hayvanları satarak para kazanır. Orwell eserde, Mr. Jones'u Çar II. Nikolay'a, Beylik Çiftliği'ni ise Kremlin Sarayı'na karşılık gelecek şekilde kurgular. Diğer insan karakterlerinden olan Fredericks ise Hitler figürünün karşılığıdır. Ayrıca Foxwood Çiftliği ise İngiltere'ye karşılık gelmektedir. Hayvan Çiftliğinin bazı dönemlerde müttefiki olan Foxwood'un sahibi Pilkington ve Napoleon, birbirlerine ihtiyaç duydukları için ilişkilerini geliştirirler.

Tutucu bir karakter olarak Benjamin nadiren konuşan yaşlı ve inatçı bir eşektir. Mr. Jones döneminde çıkan isyan ve onun sonuçlarıyla çok fazla ilgilenmez. Fakat çiftlikte olan tüm olayları ayrıntılı bir şekilde hatırlar ve Napoleon zamanındaki düzenin nasıl bir yöne doğru evirildiğini bilir. Orwell, Benjamin'i yaşlı kuşak ve her yeniliğin karşısında olan entelektüeller olarak tasvir eder. Emekçi bir karakter olarak Clover, aynı Boxer gibi hiç isyan etmeyen ve Boxer'in aşırı çalışmasından endişe duyan dişi bir attır. Bir işçi sınıfı karakteri olarak Muriel, bilgili bir keçidir. Okumayı bildiği için kendi kararını alabilecek kapasitede olması nedeniyle yönetici sınıfa eleştirel bir gözle bakan işçi sınıfının bir kısmına karşılık gelir, Fakat, muhalefet tarafından sindirilir. Napoleon'a ve yönetici kadroya karşı eleştirilerini sunacak kadar kendisine güvenmez.

Dini bir karakter olarak Moses, bir kargadır. Çiftlik hayvanlarına sürekli dini hikâyeler anlatırken, öğütler vermeyi ihmal etmez. Hayvanlardan bazıları Moses'a inanmasına rağmen bazıları da ondan nefret eder. Lider ve yönetici kademesine karşılık gelen domuzlar Moses'ı sevmemelerine rağmen, dini anlatılarla hayvanları bir arada tutması nedeniyle Moses'ın çiftlikte kalmasına herhangi bir şekilde karışmazlar. Vahşi hayvanlar olarak anılan sığanlar ve tavşanlar, eserde Menşevik hareketine karşılık gelecek şekilde kurgulanır. Old Major ölmeden önce insanlara karşı birlik olmak adına, bu yabanıl hay-

vanların yoldaş olup olmadıklarına karar verilmesi için oylama yapar ve çoğunluk sıçanları ve tavşanları yoldaş olarak kabul eder.

İsyan sonrası Hayvan Çiftliğindeki tüm olup biteni diğer çiftliklere anlatmak için Snowball ve Napoleon ikilisi güvercinleri, bir propaganda aracı olarak kullanırlar. Bu durum, çiftlik içerisindeki hayvanları yönlendirmek için Squealer'ın yapmış olduğu propaganda ile karıştırılmamalıdır. Orwell, İngiltere'deki diğer çiftliklerde bulunan hayvanların isyanı için güvercinler tarafından yapılan propagandayı, komünist enternasyonal toplantılarına karşılık gelecek bir şekilde tasvir eder (Animal Farm-Character List, 2020).

Sonuç

George Orwell'in *Hayvan Çiftliği* eseri, distopik bir fabl örneği olarak modern çağın en güçlü totaliter rejim eleştirilerindendir. Orwell, totaliter bir rejimin psikolojik yönünü, karakterler aracılığıyla ve sosyolojik yönünü ise toplumsal yapı üzerinden analiz eder. Bu karakterler, yalnızca bireyleri değil, aynı zamanda toplumsal sınıfları, tarihsel süreçleri ve ideolojik işleyiş biçimlerinin temsilcileridir. Hayvanlar, insan toplumunun alegorik yansımalarıdır. Onların her biri, totaliter sistemin işleyişindeki bir dişliyi simgeler.

Eserde Snowball karakteri, devrimin idealist yüzünün temsilcisidir. O, başlangıçta özgürlük, eşitlik ve ortaklaşa üretim ideallerine inanır. Fakat bu idealler totaliter rejimin yükselişi karşısında etkisiz kalır. Snowball'un çiftlikten sürülmesi, sistemin eleştirel sesleri nasıl bastırdığının sembolik bir ifadesidir. Orwell burada, devrimlerin "kendi çocuklarını nasıl yediğini" gösterir. Totaliter düzenlerde, farklı fikirlerin "düşman" olarak kategorize edilmesi, iktidarın meşruiyetini koruma yöntemlerinden biridir. Snowball'un sürgünü, rejimin kendi tarihini yeniden yazma hakkını tekeline almasının da başlangıcıdır. Bu noktada Orwell, manipülasyonun, totaliter yönetimlerin en güçlü yönü olduğunu vurgular. Eserin merkezinde yer alan Napoleon karakteri, totaliter liderliğin en belirgin yüzüdür. Napoleon'un kişiliğinde, devrimci ideallerin yerini iktidar hırsının aldığı, başlangıçta eşitliği arzulayan bir hareketin zamanla baskı rejimine nasıl dönüştüğü görülür. Napoleon'un yükselişi, güç arzusunun ahlaki değerleri nasıl aşındırdığını gösterir. Başlangıçta ortak refah için yola çıkan hayvanlar, kısa sürede yeni bir diktatörlüğün esiri hâline gelir. Napoleon iktidarını devam ettirmek için yeri geldiğinde kural koyucu yönünü ortaya çıkararak yasalarla hayvanları yönlendirir, yeri geldiğinde propaganda yöntemlerini kullanarak hayvanların bilinçleriyle oynar, yeri geldiğinde ise şiddet ve korku unsuru olarak köpekleri kullanarak hayvanları pasifleştirir. Bu bağlamda Orwell, totaliter bir liderin yalnızca kaba kuvvetle

değil, aynı zamanda bilgi ve algı yönetimiyle hüküm sürebileceğini vurgular. Napoleon'un karakterinde otoritenin büyüleyici ve yıkıcı gücü, devrimci ideallerin yozlaşmasıyla birleşir. Squealer karakteri, dilin ve propagandanın totaliter sistemdeki merkezi rolünü temsil eder. O, iktidarın bir sözcüsüdür. Gerçekler çarpıtılır ve yalanlar hakikat gibi sunulur. Böylece totaliter rejimin devamlılığı sağlanır. Squealer'ın söylevleri, toplumsal hafızayı siler ve bireyin bilincini biçimlendirip algılarla yeni fakat eskiden gelmiş gibi gösterilen bilgilerle toplumsal düzen sağlanır. Orwell, bu karakter üzerinden söylevin politik bir araç olarak nasıl kullanılabileceğini ustalıkla sergiler. Söylevler, burada iletişim aracı olmaktan çıkar ve toplumu kontrol eden bir mekanizmaya dönüşür. "Dört ayak iyi, iki ayak kötü" sloganı, basit bir cümle olmanın ötesinde, düşünme kapasitesini daraltan bir dogma haline gelir. Söylevi kısıtlamak, düşünceyi kısıtlamaktır. Çünkü Orwell'e göre düşünce, söylevlerin sınırları içinde şekillenir.

Böylece Squealer'ın propagandası, çiftlikteki tüm hayvanların bilinçlerini tek bir ideolojik kalıba hapseder. Bu bağlamda Orwell, dilin manipülasyonunu yalnızca politik bir taktik olarak değil, aynı zamanda bir ontolojik mesele olarak ele alır. Çünkü bireyin düşünce özgürlüğü ve gerçeklik algısı, değiştirilmesi gereken tehlikeli unsurlar olarak görülür. Bu nedenle söylevleri manipülasyon haline getirmesiyle, bireyi istenilen şekle dönüştürecek bir nesne haline getiren ontolojik müdahale aracı olur. Hakikatin sistematik biçimde çarpıtılması, bireyin gerçeklikle olan bağını koparır. Hayvanlar artık kendi yaşamlarının tanıkları değil, rejimin onlara sunduğu kurgusal dünyanın sakinleri haline gelirler. Gerçeklik, liderin sözlerinde yeniden üretilir. Bu durum, totaliter rejimlerde görülen gerçeğin (hakikatin) iktidarla özdeşleşmesi olgusunu yansıtır. Orwell'in bu gözlemi, yalnızca Stalin dönemi Sovyetler Birliği'ne değil, her türlü çağdaş otoriter yönetim biçimine yöneltmiş evrensel bir eleştiridir.

Boxer karakteri, totaliter sistemin en trajik figürüdür. O, emeğiyle yaşayan, sadık ve dürüst bir çalışandır. Fakat aynı zamanda ideolojik körlüğün de sembolüdür. Boxer'ın "Napoleon her zaman haklıdır" sözü, totaliter ideolojilerin halk üzerindeki psikolojik etkisini özetler. Otoriter sistemlerde, sorgulanmayan itaat, yalnızca baskının değil, aynı zamanda kitlelerin gönüllü teslimiyetinin bir ürünüdür. Boxer'ın çalışkanlığı, onun kurtuluşu değil, tam aksine rejimin devamı için gereklidir. Emeği sömürülür, bilinci köreltilir, sonunda ise sistem tarafından acımasızca yok edilir. Orwell, bu karakter aracılığıyla totaliter rejimin yalnızca yönetenleri değil, yönetilenleri de nasıl yozlaştırdığını gözler önüne serer. Clover karakteri, sistemin pasif mağdurunu temsil eder. O, yanlış giden bir şeylerin farkındadır. Fakat bunu dile getirecek dilsel ve zihin-

sel araçlardan yoksundur. Orwell, bu karakter aracılığıyla, totaliter düzenlerin yalnızca dışsal baskıyla değil, aynı zamanda içsel çaresizlikle de sürdüğünü anlatır. Clover'ın sessizliği, politik eylemsizliği simgeler. Otoriter rejimlerde bireyler, baskının değil, çoğu zaman umutsuzluğun ve korkunun esiri olurlar. Bu durum, sistemin en güçlü zırhıdır. İnsanların artık direnmekten vazgeçtiği bir düzende, rejim kendiliğinden kalıcı hale gelir.

Orwell'in söylev ve bilinç ilişkisine dair en keskin gözlemlerinden biri, çiftliğin tarihinin yeniden yazılması sahnesinde görülür. Duvarlardaki yedi emir, zamanla değiştirildikçe hayvanlar geçmişle bağlarını kaybeder. Bu, totaliter rejimlerin tarihsel manipülasyon aracılığıyla toplumsal hafızayı nasıl silikleştirdiğinin sembolik bir anlatımıdır. Orwell'e göre hafızasını kaybeden toplum, iktidarın istediği biçimde şekillenir. Bu nedenle *Hayvan Çiftliği* yalnızca politik bir eleştiri değil, aynı zamanda epistemolojik bir uyarıdır. Bilgiye sahip olmayan toplumlar, iktidarın diline mahkumdur. İktidar bunu propaganda yoluyla yapar. Propagandanın bir yönü ise korku ve düşman yaratmasıdır. Squealer ve Napoleon, Snowball'u "iç düşman" figürü haline getirerek kendi iktidarlarını pekiştirirler. Düşman imgesi, rejimin devamı için zorunludur. Çünkü ortak bir tehdit algısı, kitlelerin lidere bağlılığını artırır. Bu mekanizma, totaliter rejimlerin tarih boyunca tekrar eden bir stratejisidir. Orwell'in ustalığı, bu psikolojik mekanizmayı basit ama etkili bir alegoriyle görünür kılmasında yatar. Çiftlikteki hayvanlar, somut bir tehlike olmamasına rağmen sürekli korku içinde yaşarlar. Bu korku, onları edilgen bir şekilde rejime daha fazla bağımlı hale getirir. Eserin son bölümlerinde domuzların insanlarla özdeşleşmesi, ideolojik yozlaşmanın devam ettiğinin kanıtıdır. Devrimin başında "insanlar düşmandır" diyen domuzlar, sonunda insanlar gibi davranmakta, giyinmekte ve onların dillerini konuşurlar. Bu dönüşüm, totaliterliğin en nihai sonucunu gösterir. Başlangıçtaki özgürlük idealleri, iktidar arzusu içinde yok olur. Orwell, eserinde tarihsel döngüsellığe dikkat çeker. Devrimler, eğer ahlaki temellerden yoksun ise sonunda yıktıkları düzenin aynısına dönüşür.

Hayvan Çiftliği'nin karakterleri, totaliter bir toplumun anatomisini oluşturur. Napoleon, mutlak iktidarın; Squealer, propagandanın; Boxer, kör sadakatin; Clover, edilgenliğin; Snowball ise bastırılmış idealizmin temsilidir. Bu karakterler arasındaki ilişkiler, totaliter sistemin birbirini besleyen dinamiklerini yansıtır. Güç, bilgi, korku ve inanç; her biri diğerini ayakta tutar. Orwell bu karmaşık yapıyı yalın bir dille anlatırken, aslında bireyin içsel özgürlüğünü kaybetmesinin toplumsal sonuçlarını gösterir. Bireyin kimliksizleşmesi, eserin en temel temalarından biridir. Hayvanların zamanla isimlerini, geçmişlerini ve hatta hafızalarını yitirmeleri, kimlik kaybının sembolik bir

göstergesidir. Totaliter rejimlerde birey, kendi öznel varlığını değil, rejimin belirlediği kimliği taşır. Bu durum, modern toplumların da içinde bulunduğu tehlikeye işaret eder. Orwell, bireyselliğin ortadan kalktığı, kolektif bilinç adı altında tek tip düşünmenin dayatıldığı bir dünyayı eleştirir: Birey artık düşünmez, sadece itaat eder. Orwell'in uyarısı, yalnızca siyasal sistemlere değil, aynı zamanda insana yöneliktir. Çünkü totaliterliğin kaynağı, yalnızca dışsal otoriteler değil, bireyin içsel korkuları ve güvenlik arzusudur. İnsan, özgürlükle sorumluluk arasındaki dengeyi kuramadığında, kendi özgürlüğünü teslim eder. *Hayvan Çiftliği*, bu teslimiyetin alegorisidir. Orwell, okuyucusuna basit bir politik ders değil, derin bir ahlaki sorgulama sunar: İtaat mi yoksa özgürlük mü? Konfor mu yoksa hakikat mi? Bu sorular, eserin yazıldığı dönemde olduğu kadar günümüzde de geçerliliğini korur.

Sonuç olarak *Hayvan Çiftliği*, karakterleri ve sembolik anlatımıyla totaliter bir yönetim biçimini anlatır. Orwell'in tasvir ettiği her bir karakter iktidarın farklı yöntemlerini, dilin ve propagandanın işlevini, bireyin nasıl kimlik-sizleştiğini göstermektedir. Eser, bir hikayenin basit yapısı altında, insanlık tarihinin distopik bir yönünü sunar: Mutlak güç, mutlak yozlaşma getirir. Napoleon'un diktatörlüğü, Snowball'un sürgünü, Boxer'ın trajedisi ve Squealer'ın yalanları, yalnızca bir çiftliğin değil, tüm insanlığın demokrasiden koptuğu zaman olası kaderidir. Orwell'in mesajı açıktır: Özgürlük, yalnızca siyasi bir hak değil, aynı zamanda bilinçli bir sorumluluktur. Düşünme yetisini kaybeden insanlar, eninde sonunda kendi tiranlarını yaratırlar. *Hayvan Çiftliği*, bu evrensel gerçeği hatırlatır. Bu nedenle eser, gelecek için bir uyarı niteliğindedir.

Kaynakça

- Atay, M. (2002). Rusya gizli istihbarat servisleri: KGB'nin kısa tarihi, *Avrasya Dosyası, İstihbarat Özel*, Cilt: 8, Sayı: 2, (309-328).
- Animal Farm- Characters Overview. *Old majorin animal farm*. <https://www.bbc.co.uk/bitesize/guides/zqxhnn39/revision/2>, Erişim Tarihi: 10.08.2020.
- Animal Farm-Character List*. <https://www.cliffsnotes.com/literature/a/animal-farm/character-list>, Erişim Tarihi: 19.08.2020.
- Arendt, H. (2009). *Kötülüğün sıradanlığı Adolf Eichmann Kudüs'te*. Çev. Özge Çelik. İstanbul: Metis Yayınları.
- Arendt, H. (2014). *Totalitarizmin kaynakları-3, Totalitarizm*. Çev. İsmail Serin. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aron, R. (2011). *Demokrasi ve totalitarizm*. Çev. Vahdi Hatay. Ankara: Kadim Yayınları.
- Althusser, L. (2002). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. 5. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Beyaz Perde. Hayvanlar çiftliği'nde kim kimdir, ne nedir? – orwell çiftliğinin sakinleri, www.beyazperde.com, Erişim Tarihi: 14.07.2020.
- Çetin, H. (2003). Demokratik meşruiyet versus karizmatik meşruiyet, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 27 No:1, (91-108).
- Friedrich C. ve Brzezinski Z. (1964). *Totaliter diktatörlük ve otokrasi*. Çev. Oğuz Onaran. Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- Heywood, A. (2015). *Siyasal ideolojiler*. Çev. Özgür Tüfekçi. 9. Baskı, Ankara: Adres Yayınları.
- Horkheimer, M. ve Theodor W. A. (1995). *Aydınlanmanın diyalektiği: felsefi fragmanlar*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Kamenka, E. (1992). Totaliterianizm, in. *A Companion to contemporary political philosophy*, Blackwell, Edited by; Robert E. Goodin-Philip Pettit.
- Kapani, M. (2012). *Politika bilimine giriş*. 32. Baskı, Ankara: Bilgi Yayınları.
- Linz, J. (1984). *Totaliter ve otoriter rejimler*. Çev. Ergun Özbudun. Ankara: Siyasi İlimler Türk Derneği Yayınları.
- Lipson, L. (1978). *Politika biliminin temel sorunları*. Çev. Tuncer Karamustafaoğlu. 2. Baskı, Ankara: Sevinç Matbaası.
- Marcuse, H. (2010). *Tek-boyutlu insan -İleri işleyişim toplumunun ideolojisi üzerine incelemeler*. Çev. Aziz Yardımlı. İstanbul: İdea Yayınevi.
- Marx K. ve Engels F. (1976). *Komünist manifesto*. Çev. Süleyman Arslan. Ankara: Bilim ve Sosyalizm Yayınları.
- Orwell, G. (1954). *Hayvan çiftliği*. Çev. Halide Edip-Adivar. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Orwell, G. (2019). *1984*. Çev. Celâl Üster. İstanbul: Can Yayınları.
- Popper, K. (1967). *Açık toplum ve düşmanları*. Çev. Mete Tunçay. Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları.
- Tuna, D. (2016). Bir yazınsal yapıt ve çevirileri üzerinden propaganda, ikna ve rıza söylemlerini okumak. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*.
- The allegory in animal farm*. www.wsfsc.k12.nc.us, Erişim Tarihi: 19.09.2020.
- Schmitt, C. (2014a). Siyasi ilahiyat: egemenlik kuramı üzerine dört bölüm. Çev. A. Emre Zeybekoğlu. Ankara: Dost Yayınları.
- Schmitt, C. (2014b). Siyasal kavramı. Çev. Ece Göztepe. İstanbul: Metis Yayınları.
- Voegelin, E. (2022). *Siyasetin yeni bilimi*. Çev. Sezai Zeybekoğlu. İstanbul: Küre Yayınları.
- Weber, M. (1993). *Sosyoloji yazıları*. Çev. Taha Parla. 2. Baskı, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları.
- Weber, M. (2012). *Ekonomi ve toplum 1*, Çev. Latif Boyacı. İstanbul: Yarın Yayınları